

- блем рынка и экономико-экологических исследований НАН Украины, 2002. – 538 с.
18. Юданов А.Ю. Конкуренция: теория и практика. Учебно-практическое пособие. – М.: Изд-во «Гном-пресс», 1998. – 384 с.
 19. Сухарский В.С. Менеджмент: теория, методология, практика. – Тернополь: Астон, 2002. – 413 с.
 20. Экономическая теория / Под. ред. Добрынина А.И., Тарасевича Л.С. – С-Пб: Питер, 2004. – 544 с.
 21. Шарко М.В. Основные положения и категориальные понятия концепции инновационного развития экономики // Проблемы науки. – 2006. – №1. – С. 9-16.
 22. Стародубровская И.В. От монополизма к конкуренции. – М.: Политиздат, 1990. – 174 с.
 23. Словарь русского языка: В 4-х т. / АН СССР, Ин-т рус. яз.; Под ред А.П. Евгеньевой. – М.: Русский язык, 1981-1984. – 698, 736, 750, 794 с.
 24. Doyle P. Marketing management and strategy. – London: Prentice-Hall Europe, 1999. – 559 p.

Борисенко І.І.

ТЕОРЕТИКО-СУТТЄВИЙ АСПЕКТ ДЕФІНІЦІЇ «ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ»

Постановка проблеми. Банківська система як складова фінансової системи будь-якої країни відіграє вирішальну роль у її економічному розвитку. Головні функції банків полягають у мобілізації тимчасово вільних грошових коштів і їх розміщенні від свого імені й за свій рахунок на умовах зворотності, терміновості, строковості і платності у формі кредитування держави, юридичних і фізичних осіб, у проведенні фінансових розрахунків і формуванні платіжної системи держави тощо, тобто банківські установи є посередниками між власниками коштів та їх користувачами.

Нині серед найактуальніших проблем функціонування банківських установ – це незначний обсяг власного капіталу і його незадовільна якість; незбалансованість структури активів і пасивів, низька ефективність управління ними, невисока їх якість.

Підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами є важливим науковим і практичним завданням. Але вирішення теоретичних питань з управління фінансовими ресурсами ускладнюється через відсутність однозначного визначення економічної сутності фінансових ресурсів у сучасних умовах господарювання з погляду керівників та менеджерів банківських установ.

Аналіз останніх досліджень. Теоретичні і практичні розробки питань, пов'язаних з управлінням фінансовими ресурсами банківських установ знайшли відображення в працях таких українських науковців, як М.Д. Алексеєнко, А.П. Вожжов, Л.А. Костирко, Ж.М. Довгань, А.М. Мороз, С.М. Павлюк, М.І. Савлук, В.А. Ющенко. Серед російських вчених варто виділити роботи Н.Д. Барковського, О.І. Лаврушина, Н.Г. Антонова.

Метою дослідження є розкриття та уточнення сутності дефініції «фінансові ресурси банківської установи».

Завданням дослідження є вивчення теоретичних аспектів сутності фінансових ресурсів банківських установ

Досліджуючи питання формування, розміщення й використання фінансових ресурсів банку, треба насамперед визначити суть фінансових ресурсів та банківської установи як цілісної фінансової структури, а також його відмінність від підприємства.

Відповідно до Закону України «Про банки і банківську діяльність» і Наказу «Про затвердження Класифікації інституційних секторів економіки України «Банк – юридична особа, яка має виключне право на підставі ліцензії Національного банку України здійснювати у сукупності такі операції: залучення у вклади грошових коштів фізичних та юридичних осіб та розміщення зазначених коштів від свого імені, на власних умовах та на власний ризик, відкриття і ведення банківських рахунків фізичних і юридичних осіб». Господарський кодекс України визначає банк як фінансову установу і надає йому статус юридичної особи. Відповідно до Постанови правління Національного банку України від 17 березня 2004 року №110 про затвердження Інструкції «Про міжбанківський переказ грошей в Україні в національній валюті» виділяється такий термін як «банківські установи України якими є територіальні управління Національного банку України, банки України та їх філії», таким чином ми маємо, що банк – є одним з видів існуючих банківських установ, бо філії не є юридичною особою тому не мають права називатися банком згідно чинного законодавства України. Враховуючи наведене вище автор вважає, що під «Банківською установою» треба розуміти «фінансову установу, що здійснює банківську діяльність, тобто залучення у вклади грошових коштів фізичних і юридичних осіб та розміщення зазначених коштів від свого імені, на власних умовах та на власний ризик, відкриття і ведення банківських рахунків фізичних та юридичних осіб».

Банківські установи, як і інші суб'єкти господарської діяльності, для забезпечення своєї комерційної та господарської діяльності повинні мати певну суму коштів, тобто ресурси. Банки переважно працюють на залучених грошових ресурсах, тоді як підприємство працює на власних коштах, звертаючись при потребі за кредитом до установ банківської системи. У сучасних умовах розвитку економіки проблема пошуку й залучення ресурсів має визначальне значення. Саме тому проблема становлення й розвитку ринку банківських ресурсів набуває першочергового значення.

Незважаючи на те, що банк виступає як специфічне підприємство, підхід до питання фінансових ресурсів банку суттєво відрізняється від вищевикладеного. За широкого використання в економічній літературі і

практиці терміна «фінансові ресурси» його тлумачення відрізняється.

Фінансовий словник трактує, що «банківські ресурси – це кошти, що є в розпорядженні банків і використовуються ними для кредитних, інвестиційних та інших активних операцій»[8].

У наведеному визначенні автори не акцентують увагу на джерелах формування фінансових ресурсів і зазначає що вони використовуються для виконання активних операцій. Аналогічне визначення фінансових ресурсів дають такі вчені, як А.М. Мороз, О.А. Кириченко[3,4].

Обмеженням є і визначення фінансових ресурсів, яке міститься в роботах Р.І. Тиркала Н.Д Барковсько-го, О.М. Петрука «банківські ресурси – сукупність грошових коштів, що знаходяться в розпорядженні банків та використовуються ними для виконання активних та інших операцій» але в даному понятті береться до уваги форма прояву фінансових ресурсів, але також не акцентується увага на джерелах формування [5,11,13].

М.Д. Алексеєнко визначає фінансові ресурси як грошові ресурси і вважає, що їх вираження відбувається у грошовій формі матеріальних, нематеріальних та фінансових активів. У зв'язку з цим М.Д. Алексеєнко дає таке визначення: «банківські ресурси - це сукупність грошових ресурсів й виражених у грошовій формі матеріальних, нематеріальних та фінансових активів, що перебувають у розпорядженні банків і можуть бути використані ними для здійснення активних операцій та надання послуг» [1].

Особливим є визначення фінансових ресурсів, що дає В.В. Кисельов: «Ресурсна база комерційного банку - сукупний капітал, який створюється в результаті проведення банком політики збільшення власного капіталу та залучених коштів і використовується для здійснення активних операцій з метою реалізації суспільних і власних інтересів», бо автор визначає фінансові ресурси через поняття ресурсної бази банку під яким розуміється створений в результаті діяльності банку капітал [9].

На макрорівні заслуговує на увагу визначення фінансових ресурсів Костырка Л.А. Пашенка Т.В., Агеева М.М. При визначенні фінансових ресурсів автори називають також і джерела формування і вважають, що: «фінансові ресурси банку – це грошові і прирівняні до них потоки коштів, які перебувають у його розпорядженні та формуються у результаті розподілу й перерозподілу національного доходу і призначених для виконання фінансових зобов'язань та фінансування розширеного відтворення»[9].

Антонов Н.Г., Пессель М.А. визначають сутність фінансових ресурсів через пасиви: «пасиви – це по суті ресурси банків... Пасиви комерційного банку формуються у процесі здійснення пасивних операцій». Тут треба зазначити, що пасиви є лише складовою частиною фінансових ресурсів банківської установи, а тому дане поняття є обмеженим за своєю сутністю [2].

На думку О.І. Лаврушина, ресурси комерційних банків - це їх власні капітали та фонди, а також кошти, залучені банками у процесі пасивних, а також активно-пасивних операцій (у частині перевищення пасиву над активом), що використовується для активних операцій банків. В даному визначенні автор вказує на джерела формування фінансових ресурсів, але вказує всі (власні та залучені) окрім запозичених коштів, які також є джерелом формування ресурсів [6].

Особливої уваги заслуговує визначення фінансових ресурсів банківської установи в роботі Ж.М. Довгань. Автор визначає дане поняття за двома аспектами: «у вузькому розумінні банківські ресурси – це акумульовані банком вільні грошові кошти економічних суб'єктів на умовах виникнення зобов'язань власності чи боргу для подальшого розміщення на ринку з метою отримання прибутку. У широкому розумінні поняття «ресурс» (від французького “resources”) трактується не лише як «засоби» і «запаси», а як «можливості». Тому, окрім традиційних ресурсів дане поняття включає й реальні можливості банку не лише акумулювати грошові зобов'язання боргу чи власності, а й здатність отримувати прибуток від проведення доходних банківських операцій» [7].

Таким чином, ми бачимо, що переважна більшість провідних вчених-економістів використовують практично однакове визначення, деякі з них вказують на те хто є розпорядником коштів, а деякі ні, але недоліком даного визначення є те, що в ньому не звертається увага на джерела формування банківських ресурсів, що є дуже важливим в умовах конкурентної боротьби та дефіциту фінансових ресурсів.

У зарубіжній літературі поняття «ресурси банку» як самостійний термін, що підлягає вивченню й дослідженню, практично відсутній. Так, Е. Рід, Р.Коттер, Е. Гілл, Д. Полфреман цей термін взагалі не використовують, він не розглядається як об'єкт самостійного дослідження. Основні джерела грошових ресурсів вказуються при розгляді пасиву балансу банку й при аналізі формування ресурсів банку у процесі здійснення банками пасивних операцій і мають більше практичне ніж теоретичне значення. Банківські пасиви досліджують з точки зору їх обсягу, структури, пов'язаних з банківським портфелем чи балансом, а також з позиції управління пасивами [14].

Дж. Ф. Сінкі як основне балансове рівняння розглядає рівність банківських активів, з одного боку і суми банківських пасивів та власного капіталу з іншого боку [15].

Необхідно відзначити, що у німецькій банківській практиці досить часто під формуванням ресурсів розуміють рефінансування. Такої думки дотримуються, наприклад, К.Хайфер, К. Хагенмюллер, що не зовсім, на думку автора, правильно, оскільки рефінансування – це лише один із шляхів мобілізації банківських ресурсів [16,17].

Таким чином, західні автори не розглядають поняття “банківські ресурси” як об'єкт самостійного дослідження. Основні джерела коштів вказуються цими авторами при розгляді пасиву балансу банку, а також при аналізі формування ресурсів банків в результаті здійснення банками пасивних операцій і мають прикладне значення. Банківські пасиви досліджуються з точки зору їх обсягу, структури, витрат і цін, пов'язаних з банківським портфелем чи балансом, та взаємозалежності цих факторів [12].

Одним з істотних недоліків у зазначених вище тлумаченнях поняття «банківські ресурси» є те що авто-

ри не акцентують увагу на природі банківських ресурсів, а також недоліком є те що наведені вище визначення характеризують ресурси банку, але якого саме не наголошується. На думку автора необхідно брати до уваги спеціалізацію конкретного банку, бо вона є однією з найбільш суттєвих ознак при визначенні його ресурсної бази. Наприклад, ресурси Національного банку України, формуються за рахунок таких специфічних джерел, як емісія грошей, гроші в обігу, коштів, вкладених у валютний і золотовалютний запаси.

Відрізняється ресурсна база, спрямованість її використання, наприклад, і таких банків як інвестиційні, інноваційні, ощадні, агропромислові, депозитні, універсальні. Варто також враховувати, що джерела ресурсів комерційних банків можуть видозмінюватися. Наприклад, до недавнього минулого, коли не було казначейства, деякі банки використовували в якості своєї ресурсної бази державні бюджетні кошти.

Наявність або відсутність права власності на деякі складові банківських ресурсів є підставою для їх розмежування на власні кошти та зобов'язання банку, тобто такі, що не належать банківській установі, але на відповідних умовах можуть бути задіяні у кредитно-інвестиційних операціях. Відповідно до Закону України «Про банки і банківську діяльність» існує наступна класифікація фінансових ресурсів банківської установи (рисунк 1).

Таким чином, з огляду на вищезазначене та спираючись на нормативну базу, автор пропонує таке визначення: фінансові ресурси банківської установи – це сукупність власних, залучених та запозичених коштів, що знаходяться в її розпорядженні і використовуються для здійснення банківської діяльності з метою отримання прибутку.

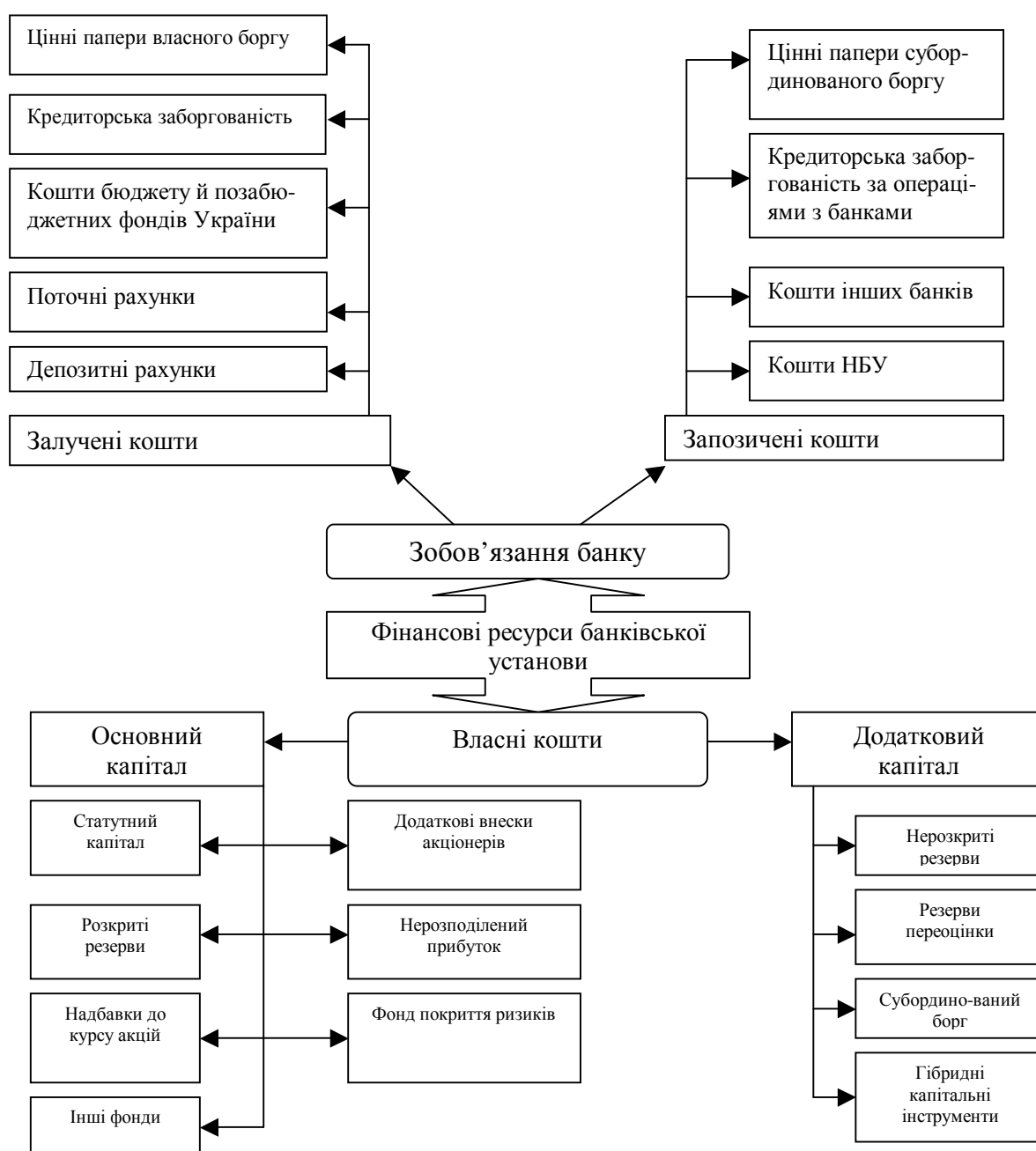

Рис. 1. Структура фінансових ресурсів банківської установи

Для успішної роботи банківської установи важливо знати не лише про обсяг наявних ресурсів, а й оцінити потенційні можливості залучення необхідних ресурсів та їх використання. У сучасних умовах господарювання в Україні змінився погляд на банківську діяльність, і насамперед на роль збалансованого управління фінансовими ресурсами банківської установи. Тому питання, пов'язані з визначенням ролі та сутності управління фінансовими ресурсами набувають особливої важливості.

Джерела та література

1. Алексеенко М.Д. Капітал банку: питання теорії і практики: Монографія. – К.: КНЕУ, 2002. – С.31.
2. Антонов Н.Г., Пессель М.А. Денежное обращение, кредит и банки. – М.: АО «Финстатинформ», 1995. – С.97
3. Банківські операції: Підручник / А.М. Мороз, М.І. Савлук, М.Ф. Пуховкіна та ін. За ред. д-ра екон. наук, проф. А.М. Мороза. – К.: КНЕУ, 2000. – с.30.
4. Банківський менеджмент. Навч. посіб. / О. А. Кириченко, І.В. Гіленко, С. Л.Роголь; За ред. О.А. Кириченка. – 3-тє вид., перероб. і доп. – К.: Знання-Прес, 2002. – 438 с.
5. Банківська справа: Навчальний посібник / За ред. проф. Р.І. Тиркала. – Тернопіль: Карт-бланш, 2001. – 314 с.
6. Банковское дело. Под ред. О.И. Лаврушина. – М.: Банковский и биржевой научно-консультационный центр, 1992. – С. 120.
7. Довгань Ж.М. Ресурси комерційного банку: формування та управління. – Рукопис. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.04.01. – «Фінанси, грошовий обіг і кредит». – Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, 2000.
8. Загородній А.Г., Вознюк Г.Л., Смовженко Т.С. Фінансовий словник. – Львів, «Центр Європи», 1997. – 571 с.
9. Киселев В.В. Управление банковским капиталом (теория и практика). – М.: ОАО «Изд-во «Экономика». – 1997. – С.77.
10. Костырко Л.А. Пашенко Т.В., Агеев М.М. Управление ресурсной базой коммерческого банка. – Луганск: ВУГУ. – 1999. – С. 22.
11. Организация и планирование кредита: Учебник // Н.Д. Барковский, Т.К. Артемова, А.Т. Застрожнева и др./ Под ред. Н.Д. Барковского. – М.: Финансы и статистика, 1990. – 272с.
12. Павлюк С.М. Сутність ресурсів комерційного банку // Фінанси України. – 2004. – № 12. – С. 108–114.
13. Петрук О.М. Банківська справа: Навчальний посібник / За ред. д.е.н., проф. Ф.Ф. Бутинця. – К.: Кондор, 2004. – 461 с.
14. Полфреман Д. Основы банковского дела: Ученик / Пер. с англ. А. Дорошенко – М.: ИНФРА-М. – 1996. – С. 102.
15. Синки Дж. Ф. Управление финансами в коммерческих банках: Пер. с англ., с 4-го изд. – М.: Gatallaxy, 1994. – 937 с.
16. Hagemüller K. Bankbetriebslehre, München 1989.
17. Heifer K. Passivgeschäft, München 1984.

Григораш О.М.

СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ТОВАРІВ В СИСТЕМІ МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВА

В умовах ринкової економіки України діяльність підприємств системи споживчої кооперації отримує певну ускладнюється такими факторами як: більш жорстка конкуренція, підвищення споживчих вимог до якості товарів, зростання рівня ризику динамічного розвитку об'єктів управління споживчої кооперації України тощо.

Незважаючи на те, що торгівля серед галузей споживчої кооперації є на даний час найбільш ефективною складовою, спостерігається відсутність стратегічного управління; планування діяльності, в основному, здійснюється, виходячи з внутрішніх можливостей і ресурсів підприємства. Тому виникає необхідність забезпечення стратегічного управління якістю товарів. Тільки бачення довгострокової перспективи може забезпечити підґрунтя сталого розвитку підприємства в умовах ринкового оточення, а це можливо лише за умов впровадження стратегічного управління якістю товарів в систему менеджменту підприємства.

Дослідженню питань стратегічного управління присвячено праці багатьох вітчизняних і зарубіжних учених: Анікєєва С.Н., Ансоффа І., Асселя Г., Березіна І.С., Бермана Б., Бухалкова М.І., Віханського О.С., Дойля П., Друкера П., Томпсона А.А., Стрікленда А.Дж., Немцова В., Оберемчука В.Ф., Портера М., Попова С.А., Смирнова Н.Н., Фатхутдинова Р.А., Чандлера А. Разом з тим, у сучасній економічній літературі України недостатньо розроблені проблеми залишаються проблеми стратегічного управління якістю товарів.

Мета даної статті – обґрунтувати теоретичні основи управління якістю товарів в системі менеджменту підприємств споживчої кооперації України.

Впровадження стратегічне управління в систему менеджменту підприємств споживчої кооперації України дає можливість вирішувати комплекс проблем, серед яких – формування науково-обґрунтованого управління якістю товарів (рис. 1).